

הלכות שבת סימן שלו שלח

(יב) ואינו משנה גמול (אגור). ואסור (יג) לכבד הבגדים על ידי מכבדות העשויים מקיסמים, (יד) *שלא (ד) ישמרו קיסמיהם (הנחות אלפסי פ' חצניע): ג (טו) אין סבין את הקרקע (טז) *ולא מדיחים אותו (יז) אפלו הוא מרצף: ד' ואסור (ט) (יח) לצדד (יט) הבית על הארץ, (כ) דביון שהיא בבדה נבוא להשוות גמות ונדאי והוי פסיק רישא*:

ו נבס"ב פסק כא
טפשה דתלמוד של
רבי באר שבת מי
הקדשפתא פקד י
ד שבת קמ"א (*) (אם
פנה לשחק באגידים
או פסחים, קסין
שאמר זה)

שלח דברים האסורים בשבת משום השמעת קול, ובו ח' סעיפים:

א ערובי יד א' השמעת קול (א) בכלי (ב) *אכל להקיש על הדלת וכיוצא בזה כשאינו

באר היטב

שערי תשובה

[א] שיר. עין בה"ט בענין הפעמונים, ועין בשערי אפרים שער * סעיף ג: (7) ישמרו. ובנדאי אפלו הם נשברים ליכא אסור דאוריתא, אפי"ה אסור בפסיק רישא, ולפי"ו אסור לכבד אפלו במרצף אפי"ה בשל חמרים וכריע התבית וישפך ממנה אלא מגביה אותה מן הארץ ושופך, דאליכ מחסיד הוא מן הארץ, מגדאברהם: (ח) שיר. וה"ה בכל דבר שהוא

משנה פרייה

באר הלכה

(יב) ואינו נכר. וצ"ל מן אפלו אינו מרצף. ואפלו יש בבית קלפי אגוזים וכיוצא בהם מדברים האסורים בטלטול, אפלו הכי מן לכבד, דהוה לחו לדידה כגוף של דעי [אחרונים]. קמב בספר כלפלת שבת, דהוא דהיו כמה שקורין בארש"ט הרפים דינו בדין כגוף הארץ, ועין בבאר הלכה דאין כדאי להקל בזה אלא במרצף: (יג) לכבד הבגדים. הינו אפלו באופן שמועד הכבוד בעצמם אין בהם אסור, כגון בבגד וכן שאין מקפיד עליו וכדומה, ובמבאר לעיל בסימן שב סעיף א בהג"ה. ולפי זה הוא הדין שאסור בהם לכבד את השלחן, אף על פי שבבגד השלחן מותר מצד עצמו (פמבאר בש"ט): (יד) שלא לשמרו קיסמיהם. ולפי זה הוא הדין שאסור לכבד הבית (24) [אפלו במרצף למאן דשרין] (ט) במכבדות העשויות מענפי אילן. בשיש שאינם נכפפים, דבנדאי ונשפרים כשמשכבין בהם, וטעם כל זה, דהוי כמו סותר גלוי, ואף (י) שמקלקל פטור, מכל מקום אסור להתחלה [אחרונים]: ג (טו) אין סבין וכו'. פריש, דרכם היה לסוף שמן על הקרקע של בית המרחץ וכיוצא בו ולהתלכלל עליהם [והוספתא פ"ז]: (טז) ולא מדיחים אותו. שהיו (יח) פוקקין סילון שהמים נכנסו דרך בה לבית המרחץ, ופוקקין נקב שבצד אחר שלכך אותם המים, ומקנים את הקרקע מפני התקמא. וטעם כל אלה, משום דתלשין להשוות גמות, ואפלו למאן דשרי בבד בשבת, דשאני הכא דביון שהוא רוצה ליפות את הקרקע לסוף אותה או להדיחה, תלשין שמה וקאה גמות וישבת ונבוא להשוותם במתכונן [רי"ז]: (יז) אפלו הוא מרצף. דגורנין אטו שאינו מרצף [רמב"ם]. וקא דהתיר בסעיף ב לענין בבד ולא גורנין, (יח) משום דבבד הוא יותר דבר נחון מתדחה, ודעי, דהתיר דעת הקרשים שגורנין כהיום יש בזה עוד אסור לעשות בשבת מלבד הדחה,

במרצף. ועין מה שכתבנו לעיל סוף הכור הפתח (ואסור לכבד) [נחש מחמירין]: * שלא לשמרו קיסמיהם. עין בספר ברכי יוסף בשם מהר"י קש"ו ובספר בית מאיר שכתבנו בזה, וגם בספר מאמר מרדכי מצד דלאו פסיק רישא הוא, ומכל מקום נראה שאין כדאי להקל בזה, דמתני כבדא דחל ונמלול באסור שבת, וכתב שבת בבית, עין שם: * ולא מדיחים אותו אפלו הוא מרצף. דעי, דהתוספתא הרמב"ם מבאר עוד, דהביא דהגדאברהם, דאין נוסחין את הקרקע בשבת: והשם משהי זה משום דאינו מדיח, גם לא ארע פרושו על נכון, דאם פרושו הוא לנפח פסיד את הקרקע וקצקו מעליה קרקע אטו, ומאי שנא מכבד דשרי הרמב"ם על ידי פנים ברצופה, ואדרבה, למאן דאסר שם בבד משום מדי עפר ודיו כחופה, לשמרו הכא דכפיו לא ידיו עפר מקומה: גם למאן דאסר שם משום מקצה דא מותר הכא, כמבאר בסיון שח סעיף ג [ואין לימר דהתוספתא יסבר דטלטול מותר שמה טלטול, דלגמלא דתפא יד בזה, דאסרין אטו העתיקה הרמב"ם לדינא], ואפלו למאן דאסר שם משום אשויי גמות מדיחן קשה, דלשתי על פלפנים ברצופה למאן דשרי בבד. והצאנו בספר מנחת כדברי הקצרים כמו תרוץ לזה, והוא, דלפי שהתפא הוא צורך שבת, סבירא לה להרמב"ם דהקל ברצופה, מה שאין כן בזה, וכמו שבאר המגיד טעם הרמב"ם שפחמיר לענין דהתוספתא. ועוד יש לומר, דכל אלו מדברים היו צורך מרחץ ובדחה שצריך לישוי הקרקע, ולכך חשיבן לאשויי גמות במתכונן באיזה רצופה, וגורנין גמורין רצופה, דהקרקע בקרקע מחלה, כדאימא במבאר, והוא הדין כפי נתיחה מידי נפי כפי האי גמא ונא דכבדנו דהם קמב האי דינא דאין סבין ומדיחים גבי בית, אפשיש גם הוא מדי לענין דהדיחה וכדומה שצריך לישוי הקרקע, וכחונן בןמנו דהתוספתא היא צורך דהדיחה הקרקע, אבל לעולם אם צריך לכבד הבית [לכאן דשרין] אין לו כבדא מותר לו לנפח פסיד את הקרקע והעפר, ואדרבה לכאורה נראה דזה לא צריך מרחץ דשרי הגמרא במסכתא ואפלו באיזה מרצפת, משום דלאו פסיק רישא הוא לאשויי גמות, והכי נפי פ' האי גמא. ואפשיש עוד, דאפלו לצדד בכלי בארץ בדין שיר, ואפלו למאן דמסקק על התנא דהגדא מדיח הכא דשרי: * אכל להקיש על הדלת וכו'. ובבאר הגולה קמב דהתנא בזה בדת

דקא צריך לזה שרית אלוטית במים כידוע, ויש בזה משום כבוד, ד' (יח) לצדד. הינו (יג) שהוא מצדד עד שמתעמד בקרקע ופה על ידי הצדד: (יט) הבית על הארץ. הינו הבית מלאה, (יד) וכן לא יכריע התבית וישפך ממנה, אלא מגביה מן הארץ ושופך, שאם לא יכריע יחפיר מן הארץ ונדאי. ואף שמקלקל הוא, וגם מלאכה שאינה צריכה לגופה היא, וגם חופי פלאהרניד הוא, אף על פי כן אסור מדברי סופרים: (כ) דביון וכו' והוי פסיק רישא. רוצה לומר, דעל ידי (טו) הצדד גופא נעשה הקרקע חלקה בלא גמות. (טז) אכל מחוספות שם משכב דלא הוי פסיק רישא, אלא דאסור משום שמה לשפך ונבוא להשוות גמות במתכונן כדי שיהא נוח לו הצדד. והנה אם מותר לצדד על צד קרקע מרצפת, הוסיפת שבת כתב דמותר אפלו לרצות השלחן ע"י דהסבירא לה דהוי פסיק רישא, לא גורנין בזה במרצפת, עין שם, (יז) והפריימגדים ברש הסימן מצדד להחמיר, ועין שם במשפצות: וקב אות נ מה שכתב עוד בזה, ודעי, דכל הסימן בזה לאו דוקא לענין שבת, (יח) דהוא הדין לענין יום טוב [מביעה כ"ב ע"ב], ויש שכתבין בזה: א (א) בכלי שיר. (ב) לאו דוקא בכלי שיר אלא אף ביד, כגון להכות כף אל כף היכא שהוא דרך שמחה ושיר, אסור, כמו שכתב בסיון שלט סעיף ג, משום שמה יתקן כלי שיר (ומה דאסרי בסעיף ד להכות כף אל כף כשמשמר הפרות כדי להכריח העופות) (ג) אף שהוא אינו דרך שיר. הנה טעם שמה יטל צדד דרך להשוות הרפים כשירצה להכריחם, וכדפריש שם]. ואם ירצה להכות כף אל כף כדי לשמח המיניק ולהשתקו, יראה לעשות זה בלאחר יד דשרי, וכמו שכתב שם. (א) ואם נתן מים בכלי מלא נקבים להטיף לתוך כלי מתכות כדי להשמיץ קול נעים על ידי התפחה, אסור, דזה הוי גסרין בכלי שיר, ולחולה כדי להדימו שיש שיר. ואם מטיף בחזק כדי שיקרי את הכריא משנתו, שיר, דלא הוי בכלי שיר כיון שאין עושה בנעימה ובנחת, דקול בזה אדרבה הנה מרדמו יותר, אלא עושהו בחזק כדי שיקרי על ידי הקול וצ"ל שיר: (ב) אכל להקיש וכו'. רוצה לומר, אף שפונתו להשמיץ קול כדי שישמחו לו מותר, (ד) ואפלו אם מקיש בכלי, כיון

שער חציון

תרגום: 1 מברשת וכה.

לכתחלה: (ט) ואין לעיל רק במכבדת של חמרה שהם נכפפים ואינם משפריין ושה"א: (י) הינו אף שהוא גסרין פסיק רישא דלא נחת לה, מכל מקום לכתחלה אין כדאי, וכמו בגד פליס גדולים ביותר על צד קרקע, דגם שם אם יתקנה חרין הוא מקלקל את הבית על ידי הגמות והוא פסיק רישא דלא נחת לה, ואפלו הכי אסור לכתחלה, ובכלי בסעיף א במשנה ברויה: (יח) מאיר פקד בירה, ועין פקד סמדי נשחט במשנה וירושלמי: (יג) מגדאברהם בשם הפריימגדים: (יז) אחרונים: (ד) כגון אברהם בשם בחי: (טו) רש"י פריש פקד הבנה ותוספתא שבת: (טז) הגמרא. ומשמע טעם דמותר לרברבם, והשם, משום לשונ דגמרא דקמא דלמא וכו', ועין בקרבך נתנאל מה ששרין בזה בדיק: (יז) ומסקנא דאם כל פתי קעיד מרצפים אין להחמיר בזה: (ח) מגדאברהם: (ג) פריימגדים: (ד) דלא אסר בהג"ה אלא

הלכות שבת סימן שלו שלח

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק יג]

אף-על-פי שכתבנו ששולחן מתן מצד עצמו²³.

(26) והדחת השיש שבמטבח או האסלה שבשירותים, אף שמחזירים הם לקרקע, דעת הגר"נ קרליץ (ארוחת שבת ח"א פי"ח הע' פ) שאין בהם איסור הדחת קרקע, וכן כתב הנריש וואזנר (שם בירורי הלכות עמ' תקטז אות ו). וראה מה שכתבנו עוד לעיל (סי' שיג ס"ק נח).

ומים שנשפכו על הרצפה, דעת הגרש"ז אויערבך (ש"ש פכ"ג הע' כז) שמותר לגורפם על ידי מגב [שאין בו חשש סחיטה], שלא נאסרה אלא נתינת מים על מנת להדיח בהם את הבית. וכן דעת הגר"צ קרליץ (חוט שני ח"א פי"א עמ' צז), והוסיף, שכל זה כשמעביר את המים למקום הניקוז דרך מקום צר, אבל להעבירם דרך מקום רחב אסור, משום שבאופן זה נראה הדבר כהדחה, וסיים שהכל לפי הענין.

ואם התלכלכה הרצפה במקום מסוים, כתב בשו"ת אור לציון (ח"ב פמ"ג תשובה ח) שמותר לשפוך מים על אותו מקום ולהוציאם במגב, ואין זה נחשב כהדחה כלל, דעת הגרש"ז אויערבך (ש"ש פכ"ג הע' כז) שאפשר שמותר. מאידך, דעת הגר"נ קרליץ (שם) שאם יש על הרצפה גרף של רעי וכדו', אסור לשפוך שם מים כדי לנקות את הרצפה משום שנחשב הדבר כהדחה, אך מ"מ מותר לשפוך שם מים כדי לבטל את הריח הרע, ואין זה נחשב כהדחה.

[משנ"ב ס"ק יז]

משום שכתבנו הוא יותר דבר נחוץ מכתבה²⁷.

(27) ולפי זה, אם רצפת הבית מלוכלכת מאד, כתב בשו"ת אור לציון (ח"ב פמ"ג תשובה ח) שאפשר להדיחה לכתחילה, בצירוף דעת הסוברים שמותר להדיח את הרצפה כשכל בתי העיר מרופפים, והוסיף שהוא הדין בבתי חולים שהנזקין נחוץ בהם מאוד.

ובשו"ת מנחת יצחק (ח"ה סי' עה) כתב, שלדעת הרמ"א לא התירו כיבוד או הדחה אפילו במקום צורך גדול ואפילו בקרקע מרופפת, וראה מה שכתבנו לעיל (סי' טז).

סימן שלו שלח

דברים האסורים בשבת משום השמעת קול

[משנ"ב ס"ק א]

מצעם שקא יתקן כלי-שירי וכו', דנה קרי גספן ככלי-שירי¹.

(1) וכזמנינו שאין אנו בקיאים בעשיית כלי שיר, כתב בביה"ל לקמן (סי' שלט סי' ד"ה להקל) שאף שמחמת זה נהגו להקל למחזאי כפים, מ"מ אסור לגן בכלי שיר [ובשונה הלכות (סי' ה) כתב על פי המשנ"ב לקמן (סי' שלט ס"ק ח-י) שדוקא בשמחת תורה מותר למחזאי כף ולרקוד בשעה שאומרים קילוסין לתורה ומשום כבוד התורה, אבל בשאר שמחה של מצוה אסור לרקד ולטפח, ומ"מ הנהגים להקל בזה אין למחות בידם, אבל שלא במקום מצוה אין כדאי להניח המנהג].

(2) ולהשמיע קול שיר בשבת על ידי גרמא, כתב הגרש"ז אויערבך (שו"ת מנחת שלמה ח"א סוף סי' ט) שמדברי הפוסקים נראה שאסור, שמה יחשדוהו שעובר על איסור השמעת קול, ולכן לענין שעון המשמיע קול שיר, לא התירו לכוונתו שיעלצל בשבת אלא משום שהכל יודעים שהדרך היא לעשות כן מערב שבת [ועוד בדיני שעון בשבת ראה מה שכתבנו להלן (סי' קד)]. והשמעת קול שלא בכלי שיר, שאיסורה רק משום 'עובדך החול', צידד הגרש"ז אויערבך (שם) שמותרת על ידי גרמא.

(23) וכן לענין האיסור לשחק באנשים וכו' על גבי הקרקע שמא יבא להשוות גומות, כתב הרמ"א לקמן (סי' שלח סי' ה) שלשחק על גבי שולחן או על גבי מחצלת מותר, וביאר המשנ"ב שם (ס"ק ב) שדוקא בקרקע מרופפת אסור גזירה שמא ישחק על גבי קרקע שאינה מרופפת, שכיון ששניהם מין קרקע יבואו אנשים לטעות ולהשוותם, אבל שולחן וכדו' שהוא מין אחר, לא יבואו אנשים לטעות בו ולהשוותו לקרקע, וכן לענין שפשוף רוק הנמצא על גבי הקרקע, כתב המשנ"ב לעיל (סי' שטז ס"ק מט) שגם לסוברים שגזרו קרקע מרופפת משום קרקע שאינה מרופפת, מ"מ ברוק הנמצא על גבי ספסל מותר, שאין גזירה זו שייכת בספסל.

ושטיח המחובר לרצפה על ידי רבץ וכדו', כתב בשו"ת מנחת יצחק (ח"ה סי' לט ס"ק ב) שדינו כקרקע מרופפת.

ולגרף את האבוס של הבהמות מהלכלוך שבו כדי שלא יקוצו הבהמות במאכלן, כתב השו"ע לעיל (סי' שד ס"ט"ו) שאסור אפילו באבוס של כלי, שמא יגרף אבוס של קרקע ויבא להשוות בה גומות. וביאר המשנ"ב שם (ס"ק מ), שכיון שהדרך באבוס של קרקע להשוות את הגומות כדי שמאכל הבהמות לא יפול לתוכן, משום כך גזרו שלא לעשות כן אפילו באבוס של כלי.

[משנ"ב ס"ק יז]

ולפי זה הוא הדין שצטור לכתב הבהמה²⁴ וכו', דנהי קמו סותר קלי²⁵.

(24) ולענין טלטול מטאטא העשוי קש, דעת הגרש"ז אויערבך (ש"ש פכ"ג הע' ג) שמסתבר שמותר לטלטלו אפילו מחמה לצל, ואינו נחשב ככלי שמלאכתו לאיסור, שהרי מבואר בביה"ל (ד"ה ויש) שהמיקל לטאטא במטאטא ששערותיו קשות אף למחות בידו, והכלל הוא שדבר שאסור להשתמש בו מחמת חומרא בלבד, מותר לטלטלו אפילו מחמה לצל.

(25) וכן לשבור קיסם שיניים, דעת הנרד"פ שיינברג (חידושי בתרא) שאף על פי שראוי הוא להשמישו גם כשהוא שכור, מ"מ אסור לעשות כן משום סתירת כלי, וכפי המבואר כאן לענין קסמי המכבדות, שהרי גם קסמים אלו ראויים להשמישם אף כשהם שכורים, ואף על פי כן אסור לשבור משום סתירת כלי.

ולענין סירוק פאה נכרית בשבת, שמצוי ששערות נתלשות במהלך הסירוק, דעת הגרש"ז אויערבך (ש"ש פ"ד הע' קכג) שלדעת הרמ"א שאסור לכבד את הבגדים על ידי מכבדות ששערותיהן קשות משום סתירת כלי, הוא הדין שאסור לסרק פאה נכרית, כיון שנתלשות שערות והרי זה סתירת כלי, ולדעת המתירים לכבד את הבגדים במכבדות אלו [ראה ביה"ל ד"ה שלא], מותר אף לסרק פאה נכרית. אמנם למעשה כתב (ח"ג שם), שאפשר שסירוק פאה נכרית אסור לכל הדעות, שיתכן שהוצאת שערות [בולטות וכדו'] מהפאה נחשבת יפוי הפאה ותיקונה ולא קלקול.

והחזו"א כתב (ארו"ח סי' נ ס"ק ה) שאין בתלישת קיסמים מהמכבדות משום סתירת כלי, כיון שכל צורת הכלי קיימת, ואין הדבר אסור אלא משום וילול בכבוד השבת [כמבואר בביה"ל (ד"ה שלא)].

[משנ"ב ס"ק טז]

ולא מדיחין אותה²⁶.

הלכות שבת סימן שלח

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק ב]

וְאֶפְלֹא אִם מְקִישׁ בְּקָלִי, כִּינֵן שְׂאִינוּ דְרָךְ שִׁירָה.

דידי כך משמע הקול, וכן דעת הגר"ש אלישיב (ארחות שבת ח"ג פכ"ו הע' לג). מאידך בשו"ת אגרות משה (אורח חיים סי' פה) כתב שמותר לדבר עמו, משום שהוא צורך גדול, והחששות דאורייתא שיש בדיבור בשבת במיקרופון אינם ברורים, וגם מסתבר שבמכשיר שמיעה אין את האיסורים שיש לחוש להם במיקרופון, אכן אם אפשר ראוי שלא לדבר במיוחד אליו, ורק אם אי אפשר באופן אחר אין לאסור. וכן דעת הגרש"ז אויערבך (שו"ת מנחת שלמה מהדו"ק סי' ט ענף ג אות ז, ששי"כ פל"ד הע' קי) שמותר, מפני שהגברת זרם זו אינה נחשבת כמכשיר בפטיש, מפני שהכלי כבר ערוך ומתוקן לכך, ובשעת הדיבור אינו נחשב אלא כמשתמש בכלי, ומצד עשיית כלי אין לאסור מפני שהוא דבר קטן ואינו מתקיים, והשינויים בחושים הם פחות אפילו מרגע כמימרה, ולכן אף לדעת החזון איש מותר השימוש בו, ומ"מ תלוי הדבר בסוג המכשיר, אכן להדליק או לכבות בשבת את המכשיר, הורה הגרש"ז אויערבך (ארחות רבינו שם) שאסור, ובשו"ת מנחת יצחק (ח"ב סי' יז) כתב שצ"ע אם לאסור השימוש במכשיר שמיעה, וגם הביא משו"ת יביע אומר (סי' יט) שהביא מהגרש"ז אויערבך שהניח הדבר בצ"ע, אכן בתשובות אחרות כתב המנחת יצחק (ח"ב סי' יח וסי' קיב ובח"ג סי' מא) שמותר להשתמש במכשיר שמיעה וגם אין לחוש בו לאיסור השמעת קול כיון שאין הקול נשמע מבחוץ, תגיד שלא גזר חז"ל על קולו של האדם היוצא מפיו אף שנובר דרך כלי, אלא דוקא כשזומע קול אחר, כגון בשופר, שהזומע שומע את קול השופר ולא את קול התוקע.

ולחיות ש"ץ או בעל קורא במקום שאחד המתפללים מרכיב מכשיר שמיעה, דעת הגר"י קניבסקי (ארחות רבינו שם) שיתכן ומותר, משום שנחשב כפסיק רישא דלא נחא ליה, והוסיף (שם עמ' קמו) שיתכן שהמכשיר כבר עובד מחמת הקולות האחרים שנשמעים בחדר ואין השי"ץ מנביר בדיבורו את פעולת המכשיר, אך למעשה לא הבריע בזה [וראה דרך שיחה עמ' רעח]. ודעת הגר"ש אלישיב (ארחות שבת שם) שמותר להיות ש"ץ או בעל קורא במקום שאחד המתפללים מרכיב מכשיר שמיעה, משום שהוא משמיע קולו אל הציבור ואדם זה שומע מאליו ובכזה אופן אין המלאכה מתייחסת אל השי"ץ, ודעת הגר"י קרליץ (חוט שני שני ח"א קונטרס החשמל סי' ט) שאין להתיר מטעם של פסיק רישא דלא נחא ליה, כיון שהשי"ץ מכוון להשמיע לכל המתפללים שם ואין זה פסיק רישא דלא נחא ליה, אכן לדבר עם אדם אחר כשבעל המכשיר שמיעה שומע גם את דיבורו מותר כשאין הדיבור מכוון אליו, ומ"מ דעתו (ארחות שבת שם) שנחגים להקל להיות ש"ץ או בעל קורא במקום כזה.

[משנ"ב ס"ק ה]

וְלִצְנֵן אִם מְקִישׁ לְפָתַח הַדֶּלֶת כְּשִׁירָה שְׂאִינוּ בִּי עֲנָבִלִי.

והקובע בדלת טבעת המיוחסת לשבת בלבד, הסתפק בשו"ת שבט הלוי (ח"ט סי' עי אות א) אם מותר להשתמש בה [על כל פנים בבית שאין שומעים בו את קול הדפיקות בדלת], וכתב שם שכיון שמשנה בשבת ממה שרגיל לעשות בחול, הנהוג בזה היותר אין מונחין אותו, ובלבד שיכתוב עליה שהיא מיוחדת לשבת.

[משנ"ב ס"ק ו]

כִּינֵן דְּעָקֹר עֲבָדָהּ לְקָלָא⁶ וכו', וְהָכָא נִמְי צֶרֶךְ מִצְוָה הוּא כְּדִי שְׂשִׁמְקֵנוּ הָעָם וְיִקְדְּמוּ.

המשך בעמוד הבא

[משנ"ב ס"ק ג]

דְּלֹא גָזְרוּ בְּזֶה הֵיכִי דְּעָבִיד בְּפָהּ.

והאפילו אם נותן את אצבעו לתוך פיו ועל ידי זה יוצא הקול, כתב הערוך השלחן (סי' יז) שמותר, כיון שעיקר הדבר נעשה בפה, ואין חיד משמשת אלא כדי שיעלה הצפצוף יפה. [ובזמנינו, מובא בשם החזו"א (ארחות שבת ח"ב פכ"א הע' ס) שאף בחול אין לשרוק כך בפיו, משום שנחשב הדבר בגדר פריצותא].

[משנ"ב ס"ק ד]

רוֹצֵה לְזַמֵּר, שְׂמִינְחָה לְהַשְׁמִיעַ קוֹלָא⁶ וכו', דְּקָלִי-שִׁיר הוּא, וְגַם הוּא מְכֻנֵּה לְשִׁירָה.

והצעות המשמיע קול על ידי לחיצה על כפתור וכדו', כתב בשו"ת אגרות משה (אורח חיים סי' כב אות ז) שאין נסן שילדים ישחקו בו ודינו ככלי שמלאכתו לאיסור, ומותר לטלטלו לצורך גופו או מקומו, אבל צעצוע משמיע קול מיד כשנוגעים בו, אסור בטלטול משום השמעת הקול, ודעת הגר"י קרליץ (חוט שני ח"ג סי' סח ס"ק א) שאם אינו משמיע קול בלא שלוחצים עליו אינו מוקצה ומותר לטלטלו בלא להשמיע קול, אך אם הוא משמיע קול מיד כשמתלטלים אותו הרי הוא מוקצה ואסור לטלטלו. מאידך, דעת הגרש"ז אויערבך (ששי"כ פט"ז הע' י) שאפילו צעצוע משמיע קול [באופן מכני] מיד כשמוזים אותו, מותר לגדול ליתנו לקטן לשחק בו בשבת, ובטעם הדבר כתב (שו"ת מנחת שלמה ח"ב סי' לה אות ה) שכיון שניכר לכל שהוא קול של משחק ילדים אין לאסור משום "עובדין דחול" [וראה ביה"ל ד"ה הואיל], וחומרא יתירא היא לאסור על הקטן, ולענין גדול שרוצה להשמיע בו קול כדי להרגיע את התינוק, הסתפק שם (הע' יא) אם הדבר מותר.

ולנבי דיבור ברמקול בשבת, כגון שהשאירו אותו פתוח מערב שבת [או שסידרו שיפתח בשבת על ידי שו"ן], כתב הגרש"ז אויערבך (שו"ת מנחת שלמה ח"א סי' ט אות ב) שאף שאין בזה חשש מלאכה, מ"מ אסור לעשות כן משום "אוישא מילתא", ובשו"ת אגרות משה (אורח חיים סי' נה, וחד"ד סי' פד) כתב שאף יש בכך חשש מלאכה שמוליד קול חדש, וכן גורם בכך לשינוי עוצמת הכח החשמלי, ועוד, שמסתבר שנכלל הדבר בגזירה שמא יתקן כלי שיר (כשמציאות תקלות ברמקול וכל אדם יכול לתקן).

ולדעת החזו"א, כתב בשו"ת מנחת יצחק (ח"ג סי' לח) שאף יש בזה משום איסור בונה, והוסיף בשו"ת שבט הלוי (ח"א סי' סו) שבכל אופן יש בזה גם משום זלזול בכבוד השבת.

וחזון שחתרו בו שלא יתפלל ברמקול בשבת וביו"ט, ולא חש לדבריהם, כתב בשו"ת אגרות משה (יו"ד ח"ב סי' ד-ה) ששחיטתו פסולה ודינו כמהלל שבת בפרהסיא.

ולענין דיבור בשבת עם אדם המרכיב באוזנו מכשיר שמיעה הפועל על חשמל, דעת החזון איש (ארחות רבינו ח"א עמ' קמו) שאסור לדבר עמו, משום שהדיבור מגביר את זרם החשמל ועל

קפר

הלכות שבת סימן שלח

דף שיר מפר: הגה וכן אם לא עבד מצוה שרי. ולכן (א) אלו שקורין לחבריהם ומצפצפים בפייהם כמו צפור, מפר לעשותו בשבת (תנחומא אלפסי). ואסור להכות בשבת * על הדלת בטבעת הקבוע בדלת, אף-על-פי שאינו מכון לשיר, מכל מקום * הואיל והכלי (ד) מיוחד לכך (ח) * אסור. (ו) ולכן אסור לשמש להכות על הדלת לקרא לבית-המקנה

באור הלכה

הירושלמי שמתמיר בנה, והנה דעתו פדע כנ"ח המוכא בהר"ף. עין שם, אף העולם נהנין להקל פדע השלח-וערוף. אף זה קשה לי. שכתב דאיתו מפר רק אם אינו מחפז לקול קלל, כמו בור הגלגל וכדומה לזה, והנה רצה לפרש בזה דלא יהיה ראיה מאמיר דשרי מתחלה במחנות ולא משש לאולודי קלא, ומה שרצו סבא דגמרא שם מתחלה שהביא ראיה שם מתחלה לעולא מנהיגונה דמלאין מבור הגולה, ונהנה לה למימר ולשעמיהא הא לא איכנס לקלא, ועל פסוק כמו שכתב בסנהדרין יטו"ז שם בגמרא כג דאפשר שיש צורך קול בזה, עין שם. ואילו דזה הרי רק לסלקא דעתך דגמרא שם, אבל למסקנא דגמרא הו"ל לא צריכין לכל זה, ועקר השעם לכלי שלמה הוא רק מושם שפא וכלא לעתה וילקוחה. ומכל מקום נראה דלהקיש על הדלת פלאחר יד מפר לכלי עלא אף שפנתו להשמיש הקול, דלא עדיף מלהכות כף אל כף, דגם שם פנתו כדי להשמיש קול באפילו הכי מקל השלח-וערוף בשל"ט סעיף ג. עין שם: * על הדלת וכו'. הנה בבית-היוסף הביא זה בשם האגור, ונתקשה שם בטעם הדבר: אי סבירא לה בעולא. אפילו באינו מיוחד לכך אסור, ואי פרכא. אפילו במיוחד בפני, הואיל ואינו קול של שיר; ומרן דהשעם שפא כפון לשיר. וקשה, והלא מוכח בערוכין ק"ד דהיכא שהיה מכון להציר להכיר ולהקצו? אינו עושה הפאה בנעמה דרך שיר, דהפאה בזה אדרבה מרובה, אלא עושה בחזק וכו' מקצו ומעוררו, ואמאי שכן שפא כפון לשיר? ואי נימא דתשינא אס נחירו בזה נבוא בשלמא לצשות הפאות בנעמה דדרך שיר, אס"פן אמאי מפר שם הגמרא להשיף בבירא מיראנג בחזקת כדי להקצו, נחוש שפא ושיף פצם אחרת בנעמה? ואמנם יש לומר דהכא שהוא כלי שהוא מיוחד להשמיש קול השנין לזה, מה שאין כן הסם. ואולם דע, דבפרוש הפשנה להקצו"ס משמע דמפר להקיש על הדלת אפילו בשלשלת הקבוע שם, הואיל ואינו עושה דרך שיר: * הואיל והכלי מיוחד לכך. עין במשנה ברוך מה שכתבתי בשם הגאון רבה ופרי-מגדים, ובהם גם המגן-אברהם מודה שאסור הואיל שפנתו להשמיש קול. והנה ראיתי בספר כלכלת-שבת שכתב בדמיון הדחק כשאנו יכול לבטל לבית או לכוף בלא זה, יש להקל בטעם דהיכל לסתף על שית הר"ף דכשאינו דרך שיר מפר; ולא ידענו מאי נאמר, דהא לפי מאי דמסיק בבבלי יוסף, ודעתיקן ברמ"א, דהכלי המיוחד לכך שאנו עם לשיטת הר"ף דפסק פרכא אסור ונאולי יש לומר דהביא לה, מדסתם המספר בסתמא דלהקיש על הדלת מפר ולא התנה דנזקא בכלי שאנו מפר, מסתמא סבירא לה דלדעת הר"ף דפסק פרכא בכל גווי שרי, ונתמ"א דהביא דעת האגור פליג על זה, ומה דלא כתב בשם יש אומרים, מצינו עוד בכמה מקומות ענין זה, אבל הוא

משנה ברוך

שאנו דרך שיר⁽³⁾: (ג) אלו שקורין לחבריהם וכו'. הינו אפילו (ה) אם מנעים הקול כעין שיר, שרי, דלא גזרו בזה היכי דעבד בפאה⁽⁴⁾: (ד) מיוחד לכך. ורצה לומר, שמתמיר להשמיש קול⁽⁵⁾, חישנין (ו) שפא כפון לשיר. וכל-שכן להשמיש קול בכלי נשקורין קאמער-טא"ן⁽⁶⁾ פשיטא דאסור, דכלי-שיר הוא, וגם הוא מכון לשיר⁽⁷⁾. ויבדוק להפחת נזק ונפחת בו, נראה דמפר להקיש בו על הדלת כדי שישמעו אנשי הבית לתת לו, שנה הכתל מיוחד רק לתת בו את הדלת או לנעל: (ח) אסור. עין באליה רבה ופרי-מגדים, דמנה נשמע דהוא הדין דאסור למשך בחוט הענבל בשבת כדי שישמעו אנשי הבית והחצר ויפתחו לו, שנה הכלי מיוחד להשמיש קול, והוא כוננו גמ"כ לזה, ועין באור הלכה, ולענין אם מפר לתת הדלת כשיודע שיש בו ענבל⁽⁸⁾, עין לקמה: (ו) ולכן אסור לשמש וכו'. כתב הש"י פאן וביד-הדעה סימן רפב, דמנה מוכח דאסור לתלות בשבת אותן הפירות שיש בהן פצמנים להשמיש קול כשפותחין הארץ, וכן לתלות הפצמנים על העצירותים של הספרותורה, עין דעקר עבודתה לקלא⁽⁹⁾. והש"י שם חולק עליו משעם דהא קימא לן דלצורך מצוה שרי, כמו שכתב סימן שלט דמפר לנזק בשמחת תורה לכבוד התורה, והכא נמי צריך מצוה היא כפי שישמעו העם ונקומים⁽¹⁰⁾, ולא דמי לקריאת בית-המקנה דאסור, דהם אפטר בענין אחר, וזה, דאותו הפותח הפותח אין מכון להשמיש קול כלל פי אם לטל הספרותורה [מ"א]. ועין בשער-אפרים שער י סעיף ג שדעתו שם דלכתחלה אין לעשות כן בשבת, ובמקומות שנהגו מפר בזה פדע המגן-אברהם אין למחות בידם, עד פאן לשוננו. וכן לענין אם מפר לתת הדלת כשיודע שיש בה ענבל, מלי גמ"כ בסבת הש"י והמגן-אברהם הנ"ל, דלהט"ו אסור ולהמגן-אברהם נכאן וכן בסימן שא סק"ה ע"ש שרי, דהרי כשפותח הדלת בשבת אין מכון להשמיש קול, ומדברי הגר"א שם בסימן שא סוף סעיף כג (ז) מוכח דהוא סובר גמ"כ בהט"ו, דבין דהענבל מיוחד

דחוק, ומה דהביא עוד מסתם הפשנה דבני מלכים יוצאין בזה, גמ"כ קשה מאד לקמן על זה, דהרמ"א בסימן שא סעיף כג סתם שם לאשקא, וכתב שם הגר"א דהמשנה מירי בפסוק הווי שלא ישמע קול הענבל, ואפילו לפי דעת המגן-אברהם שם בסעיף קטן לה דמפר אפילו באינו פסוק, הא טעמה סתם מושם דלא בעי לקלא, מה שאין כן בענינו שמתמיר להקול כדי שישמעו קול⁽¹¹⁾, גם להמגן-אברהם אסור, וכמו שכתב הפרי-מגדים בפסוקות-הקב בסימן זה. ואמנם יש לומר דזה הלא הוא רק לפי מה שפסק ברמ"א דהכלי המיוחד להשמיש קול אסור אפילו אינו קול של שיר, וצ"ל-כן אפשר דבשעת הדחק נזכר לסתף על מה שהבאנו לליל בשם פריש המשנה להקצו"ס דמשמע דסבירא לה דגם זה מפר הואיל ואינו קול של שיר. וגם בסנהדרין יטו"ז שם במשנה דמקל בזה עם ענבל הואיל דלא בעי לקלא, הוא צריך לזה רק לפרוש ב"ח, מה שאין כן לפסק הר"ף ויהיה מפר בזה בכל גווי הואיל ואינו קול של שיר. ועוד יש לומר באופן אחר, דהא דפסק רמ"א דהכלי המיוחד להשמיש קול אסור, לא מושם דהוא שבת גמור אלא מושם דמחוי עבדא דהל⁽¹²⁾, וכן מושם קצת בפרי-מגדים סעיף קטן ג וכן בספר תוספת שבת שמתמיר להקיש על הדלת בכלי המיוחד רק לשבת ועיין בסימן שכו ס"ג במ"א ובטור שם]. ואס"פן לפי מאי דמבאר בסימן שלט סעיף א פה"ה דשבת מפר לצורך מצוה, והנה דבר שהוא רק מושם עבדא דהל, וכמו שכתב הפרי-מגדים שם ודבשבות גמור בודאי אסור לעשות בעצמו, ואס"פן בענינו כשאנו יכול לבטל לביתו פלגה לישן אין לה צורך שבת יותר מנה נראין לקטר דבר זה משה דאיתא בירושלמי, והכא פלא"ש ובית-יוסף, דרבין הנה לישן על השער מפני שלא רצה להקיש על הדלת, דהם הלא סבר דאולודי קלא גמ"כ אסור ולא נזקא כלל שיר מושם, ואס"פן הרי שבת גמור ולא שרינן מושם צורך שבת, מה שאין כן לדין דפסקין פרכא דלא אסור אלא קול של שיר אבל אולודי קלא לא אסור כלל. נזכר לומר בפשיטת דמה שאסור בכלי המיוחד להשמיש קול הוא רק מושם עבדא דהל, ואס"פן לצורך מצוה שרי. אף על זה פתחנו למצא אפן במקום הדחק, אבל להתחלה צריך לזכר את עצמו שלא יבוא לזה, וגם בדיעבד אם יכול לקשף את החוט על-ידי אחר שנוי טוב יותר שישעם כן, ובמבאר בשל"ט סעיף ג דלפסק פלאחר יד מפר, ואף דלענין שקוש דהוה משמע שם דאין להקל בזה ובמבאר שם בבאור הלכה, עם כל זה במקום הדחק אין להתמיר. היוצא מכל זה, דלמחן החוט של ענבל פכמה אחרונים פה"ה דהיינו בא"ר ופמ"ג וגם מהגר"א מוכח כן לאסור, אף כשאנו יכול לבטל לחצרו לישן בלא זה, נזכר לסמך להקל מושם כבוד שבת, אף למחן חוט הענבל ששעשו בביתו כדי להשמיש למשרתת אין להקל בזה כלל. דאפשר לו בלא הכי ויש בזה זילתא דשבת: * אסור, ולכן וכו'. ולענין אם מפר לטלטל אותו הכלי אם מקרי כלי שמלאכתו

שער הענין

בכלי המיוחד לכך: (ה) מגן-אברהם: (ו) ביד-הדעה. וכלבש נזן טעם שפא ויתקנו: (ז) דהרי סתם שם בבאורו וקראה מקור לדברי הרמ"א שם דאסר לקבש בגד שיש לו ענבל המשמיש קול⁽¹³⁾. מה דאסור בממרא לטל לכהכה בעצד בזה שאנו פסוק ונבאמת לשאר המגן-אברהם בש"ח ס"ה בצדף עיין על דברי רש"י שם מאי טעמא אסור זה. וזה דשרינן דבר נח לעבד לצאת בזה שבביתו וענבל בחובו וזהו היא הראיה שהוכח בהנהגת-מלכא לשיטתו דהביא לה דמפר, מירי בזה פסוק. ואף דגם הגר"א סבירא לה בסימן זה דאי אינו מתכוון לקול שרי, הינו נזקא כמו בור הגלגל שאנו נעשה לכתחלה להשמיש קול כלל אלא לשאב המים, אבל זה הענבל ששעשה

תורה: 1 קולן - מולק מתחת המשמש לקביעת השון בזמנה.

הלכות שבת סימן שלח

באר הגולה 368

ב טור דשכ אבי (ז) עליתי בקלי ממנו לך, אלא (ג) מכה בידו על הדלת (אגור ובי"ש בשם פסקי תוספות דעירובין): **ב** כיש מתיירים (ח) לומר לאינו יהודי לנגן בכלי שיר בחפזות: הגה ואפלו (ט) לומר לאינו יהודי (א) לתקן הכלי שיר שרי משום בבור סתם וכלה, (י) אבל בלאו הכי אסור (מודכי פרק משליח). ומיהו, בזמן הזה (יא) נהגו להקל משום שיהבאר בסימן שאחר זה (ד) (יב) לענין טפוח ורקוד: **ג** [*] (יג) זוג המקושקש לשעות עשוי

באר היטב

דרך שיר וכמ"ש סימן שלט ס"ג. וז"ל יש"ש: כל משמיע קול שאינו כחן לשמחה בגון שקש המקושקש לבהכ"נ וכיוצא בזה מותר, עכ"ל. ואם נותנים מים בכלי מלא נקבים ומשיר לתוך כלי מתכות כדי שישמע קול נעים אסור דה"ל בכלי שיר, ולחולה מותר, ואם בטיף בתוך כדי שיקץ הולין אפלו לבריא שרי, ולא כ"י קצין כלי שיר, שאין עושה בנעימה ובנחת, וא"כ כ"ש הגי פצמונים שבתפוח הליח בהו אסורא, שאין פנחו שישמעו בנעימה ובנחת, ועוד, פיון ולחולה שרי כ"ש לדרבנא, ועוד, דהאידנא יש להקל כמ"ש סימן שלט ס"ג בהג"ה, וכ"מ שש"ף מקל משום דלצורך מנהגו היא שישמעו קצם ונקומו, דהא לרמ"ג א"כ מותר לצורך מנהגו כמ"ש סימן שלט, והש"ז ביר"ד סימן רפב וכן כ"א אסור וכתב דיש למחות בידם, ע"ש, אבל קבר נהגו להקל כמ"ש, ועוד, דאורו שפותח הפרכת לא קצקון לקלא כלל, מ"א, ע"ש: (ג) מכה, ויש מקומות שולחם כלי אחר להכות בשבת: (ג) לתקן. עמ"א שהעלה דאסור לומר לתקן הכלי שיר אלא לומר לא"י שיעגן, ע"ש [וכס' אליהו רבה ערך להחיר]. ואיתא במתיר"ל שפעם א' גזר המושל שלא ינגנו בכלי שיר, ונצח להוליד סתם וכלה לעיר אחרת לפשות שם החתנה כדי לנגן בכלי שיר. והרדב"ח ח"א סימן קלב פתב שבארנו נהגו לאסור לומר לאינו יהודי לנגן, ומיהו אם בא האינו יהודי ונגן מעצמו אין מחזיק לו, ומדינא מותר לומר לו כע"ש שיעגן בשבת כיון דישקאל עצמו אינו אסור אלא משום גזרה. ואם יש להש' להעברה יש לפשות גזר גם כזה, כנה"ג, ע"ש: (ד) לענין טפוח. פרוש, פיון דאין אין דקאין

משנה ברורה

מלאכה דאורייתא ויבבאר הג"א פתב דנצח זו סברה פדעת המתיירין לעיל ברע"ו סעיף ב בכל מלאכה דאורייתא על-ידי אינו יהודי לצורך מנהגו, ואס"פ לרד"ן דסוברין להקלה פדעת רב הפוסקים שאוסרין, גם כנה אסורין: (י) אבל בלאו הכי. רוצה לומר, (י) בשאר שמחה של מנהגו, כגון בסעודת מילה או בשמחת-תורה, אסור אפלו לומר לאינו יהודי לנגן⁽¹⁾, אם לא שובאין מעצמן או שהכינו אותם מערב-שבת. ועין בשו"ת מהר"א חלק א סימן נט שאוסר לנגן במנים ונגב בשעת התפלה על-ידי אינו יהודי. ועין בשו"ת חתם-סופר חלק ששי סימן פו שהביא ראיות לאסור אף בחל לנגן בבית-הכנסת בשעת התפלה, ובפרט בשבת אין שום חסר: (יא) נהגו להקל. רוצה לומר, האמירה לנגן בשאר שמחה של מנהגו, ובכבוש משמע דאסור כי אם בשמחה חתן וכלה⁽²⁾, ועין אליה רבה שם: (יב) לענין טפוח ורקוד. פרוש, (יג) פיון דמדינא יש אומרים דהוי לו למשיר לנגן בזמנו בכלי שיר, דאין אנו בקיאים בעשייתו וליכא למגורו שפא וחסון, ולכן על-כל-פנים שרי האמירה לאינו יהודי לנגן. ועין פמגן-אברהם שהסכים דעל-כל-פנים אסור לומר לאינו יהודי לתקן הכלי שיר (יג) ואפלו משום בבור חתן וכלה: **ג** (יג) זוג המקושקש לשעות. רוצה לומר, מורה השעות [שקורין זינגער⁽⁴⁾] שעשוי להשמיע קול להודיע השעות⁽⁵⁾:

שער הצדק

לכתחלה והקדע בבב"ד כדי להשמיע קול, וזה לובש הבגד, נצשה כאלו מכון לזה, ולא ניתא לה להג"א בפרוץ הפגן-אברהם שם דרך בקטנים ארי, דהוא דחם גזיל, ומה שהביא ראיה מסוף דברי השלטי-גבורים לאו ראיה היא, דהוכחה השלטי-גבורים היא רק דהווג עשוי לשמח הדינוק ולהשתמק, וממילא גדול אסור לשאת אותו, והאמת דהגזת אלפסי בשם רי"ז והגזת טימוני בשם ר"ט פליגי אהר"י בבב"א זל. והטור בסימן זה שלא הציגו רק תחלת דברי הר"מ לענין טפוח שיש בה אכן בחללה דמותר להשימה על השלסון ולא העתיק סוף דבריו לענין ענבל, משמע דסביבא לה דווקא לענין טפוח מותר אף דממילא נשמע קול משום דאין מכון לקלא כלל, מה שאין כן בענבל והקדע בבגד מתחלת רק לענין זה שהוא נשמע קולו בחליכתו והוא לובשו, נצשה כאלו מכון לזה: (ס) וגם הפגן-אברהם גופא בסימן שה סעיף-קטן ה פתב דאפשר דהווג עם ענבל בכלי שיר הוא, ואס"פ סתמבאר דאין מלי כלל בכונתו, ומה דתקל הכא לענין פרטה, אפשר דהוא רק משום צורך טפוח הראשון דהוא מלתא דמנהגו, או אולי דמור בו מרמזתם, וצריך עיון בכונתו: (ט) מגן-אברהם בטעם הרמ"א, אבל לדידה לא סבירא לה פן, דכן משמע מרמזה דלשונה דסעיף-קטן ד וסעיף-קטן ה, ומכל קיום אין לי ראיה מברחת, דאפשר דבסעיף-קטן ה קאי רק אשאר דבר-מנהגו: (י) אליה רבה: (יא) שם: (יג) מגן-אברהם: (יג) פן משמע משהימת לשונו, וגם

תרומה: 1 שעונים.

הלכות שבת סימן שלח

ביאורים ומוספים

איסור אפילו בשמחת חתן וכלה, ולא יאמר לנכרי לבוא לנגן בשבת אפילו מערב שבת, וקל וחומר שאין לומר לו בשבת לתקן כלי שיר, ואין לשנות את המנהג.

וכן כתב הבן איש חי (שנה א' פ' שופטים אות יח) שכבר התבטל לגמרי המנהג שהיו נכרים מנגנים לפני החתן בצאתו מבית הכנסת בשחרית אל ביתו, ולא יזכר ולא יפקד עוד.

[משנ"ב ס"ק יג]

רוצה לומר, מורה השפעות [שקורין וייגע"ר] שששוי להשמיץ קול להודיע השפעות⁽¹⁴⁾.

⁽¹⁴⁾ ואף שיען המשמיע מנגינות בכל שעה, כתב בשו"ת שואל ומשיב (ח"ו סי' נג) שמוחר לעורכו מערב שבת כדי שיפעל בשבת.

[משנ"ב ס"ק י]

רוצה לומר, בשאר שמחה של מצוה, כגון בסעודת מילה או בשמחת תורה, אסור אפילו לומר לאיגוד יהודי לנגן⁽¹²⁾.

⁽¹²⁾ ולרקוד ולמחוא כף לכבוד התורה בשמחת תורה, כתב לקמן (סי' שלט ס"ק ח וסי' תרסט ס"ק ה) ושעה"צ שם (ס"ק ה) שמוחר.

ולחבעיר אבק שריפה כדי להשמיע קול לשמחה, כתב לקמן (סי' תרסט שם) שאסור.

[משנ"ב ס"ק יא]

רוצה לומר, האמירה לנגן בשאר שמחה של מצוה. ובלבוש משמיע דאסור כי אם בשמחת חתן וכלה⁽¹³⁾.

⁽¹³⁾ ובזמנינו, כתב הערוך השלחן (סי') שבכל המדינות נוהגים בזה

המשך מעמוד קודם

שבתוכה, יעבור על איסור השמעת קול בשבת.

[ביה"ל ד"ה הואיל והכל]

דבבלי המנהיג להשמיץ קול אסור, לאו קשום דהוא שבת גמר אלא קשום דמחצית קעבדא דחל⁽¹¹⁾.

⁽¹¹⁾ וקטן שהולך עם בגד המשמיע קול מזוגים התלויים בו, וניכר שהקול מניע מבגדו, דעת הגרש"ז אדערבך (שו"ת מנחת שלמה ח"ב סי' לה אות ה) שאין צריך לפקוק את הזוגים, כיון שמבואר בביה"ל שהשמעת קול שאינו לשיר אינה אסורה אלא משום שנראה הדבר כעובדא דחול, וכשניכר הדבר שהקול מגיע מהבגד אין בזה גם משום עובדא דחול, ואף שבגדולים ראוי להחמיר שלא ישמיעו קול גם באופן זה, מ"מ אין לאסור זאת לקטנים. והחסיף, שלכן צריך לומר שמה שכתב המג"א (סי' שא ס"ק לה) לאיסור בבגדי קטן, מדובר באופן שאין הקול ניכר שמגיע מבגדי הקטן.

⁽⁸⁾ ואותם פעמונים קטנים המצויים בזמנינו בכתרי ספר תורה, כתב בשו"ת שבט הלוי (ח"א סי' סא) שלכל הדעות אין בהם משום איסור השמעת קול בשבת, משום שכמעט אין שומעים את קולם, ואינם נעים אלא לנח בלבד, ולא נחלקו הפוסקים אלא בפעמונים גדולים קצת שקולם נשמע.

⁽⁹⁾ ודעת הגרש"ז אדערבך (שש"כ פכ"ח הע' צד), שבזמנינו אין שמים את הפעמונים אלא לכבוד הספר תורה, ולא כדי שישמעו העם ויקומו, ונשאר בצ"ע אם נחשב הדבר צורך מצוה.

[שעה"צ ס"ק ז]

דאסר ללבוש בגד שיש לו ענבל המשמיץ קול⁽¹⁰⁾.

⁽¹⁰⁾ ולגבי בהמה שיש לה זוג בצווארה, שכתב השו"ע לעיל (סי' שה סי"א) שצריך לפקוק אותו קודם שיצא לטייל עמה בחצר, כתב המשגיב שם (סי' מב) שאם לא יסתום את העינבל

הלכות שבת סימן שלח

באר הגולה 368

ב טור דשכ אבי (ז) עליתי בקלי ממנו לך, אלא (ג) מכה בידו על הדלת (אגור ובי"ש בשם פסקי תוספות דעירובין): **ב** כיש מתיירים (ח) לומר לאינו יהודי לנגן בכלי שיר בחפזות: הגה ואפלו (ט) לומר לאינו יהודי (א) לתקן הכלי שיר שרי משום בבור סתם וכלה, (י) אבל בלאו הכי אסור (מודכי פרק משליח). ומיהו, בזמן הזה (יא) נהגו להקל משום שיהבאר בסימן שאחר זה (ד) (יב) לענין טפוח ורקוד: **ג** [*] (יג) זוג המקשקש לשעות עשוי

באר היטב

דרך שיר וכמ"ש סימן שלח ס"ג. וז"ל יש"ש: כל משמיע קול שאינו כחן לשמחה בגון שקש המקשקש לבהכ"נ וכיוצא בזה מותר, עכ"ל. ואם נותנים מים בכלי מלא נקבים ומשירי לתוך כלי מתכות כדי שישמע קול נעים אסור דה"ל בכלי שיר, ולחולה מותר, ואם בטיף בתוך כדי שיקץ הולך אפלו לבריא שרי, ולא כ"י קצין כלי שיר, שאין עושה בנעימה ובנחה, וא"כ כ"ש הגי פצמונים שבתפוח הליח בהו אסורא, שאין פנחו שישמעו בנעימה ובנחה, ועוד, פירן ולחולה שרי כ"ש לבר מצוה, ועוד, דהאידנא יש להקל כמ"ש סימן שלח ס"ג בהג"ה, וכ"מ ש"ש"ף מקל משום דלצורך מצוה היא שישמעו קדם ונקדמו, דהא לרמ"ג א"כ מותר לצורך מצוה כמ"ש סימן שלח, והש"ז ביר"ד סימן רפב וכן כ"א אסור וכתב דיש למחות בידם, ע"ש, אבל קבר נהגו להקל כמ"ש, ועוד, דאורו שפותח הפרכת לא קצקון לקלא כלל, מ"א, ע"ש: (ג) מכה, ויש מקומות שולחם כלי אחר להכות בשבת: (ג) לתקן. עמ"א שהעלה דאסור לומר לתקן הכלי שיר אלא לומר לא"י שיעג, ע"ש [ובס' אליהו רבה ערך להחיר]. ואיתא במתיר"ל שפעם א' גזר המושל שלא ינגנו בכלי שיר, ונצח להוליד סתם וכלה לעיר אחרת לפשות שם החתנה כדי לנגן בכלי שיר. והנדב"ז ח"א סימן קלב פתב שבארנו נהגו לאסור לומר לאינו יהודי לנגן, ומיהו אם בא האינו יהודי ונגן מעצמו אין מחזיק לו, ומדינא מותר לומר לו כע"ש שיעג בשבת כיון דישקאל עצמו אינו אסור אלא משום גזרה. ואם יש להש' להעברה יש לפשות גזר גם כזה, כנה"ג, ע"ש: (ד) לענין טפוח. פרוש, פירן דאין אין דקיאין

משנה ברורה

מלאכה דאורייתא ויבבאר הג"א פתב דנצח זו סברה פדעת המתיירין לעיל ברע"ו סעיף ב בכל מלאכה דאורייתא על-ידי אינו יהודי לצורך מצוה, ואס"פ לרד"ן דסוברין להקלה פדעת רב הפוסקים שאוסרין, גם כנה אסורין: (י) אבל בלאו הכי. רוצה לומר, (י) בשאר שמחה של מצוה, כגון בסעודת מילה או בשמחת-תורה, אסור אפלו לומר לאינו יהודי לנגן⁽¹⁾, אם לא שובאין מעצמן או שהכינו אותם מערב-שבת. ועין בשו"ת מהר"א חלק א סימן נט שאוסר לנגן במנים ונגב בשעת התפלה על-ידי אינו יהודי. ועין בשו"ת חתם-סופר חלק ששי סימן פו שהביא ראיות לאסור אף בחל לנגן בבית-הכנסת בשעת התפלה, ובפרט בשבת אין שום חסר: (יא) נהגו להקל. רוצה לומר, האמירה לנגן בשאר שמחה של מצוה, ובכבוש משמע דאסור כי אם בשמחה חתן וכלה⁽²⁾, ועין אליה רבה שם: (יב) לענין טפוח ורקוד. פרוש, (יג) פירן דמדינא יש אומרים דהוי לו למשיר לנגן בזמנו בכלי שיר, דאין אנו בקיאין בעשייתו וליכא למגור שמה וחסון, ולכן על-כל-פנים שרי האמירה לאינו יהודי לנגן. ועין פמגן-אברהם שהסכים דעל-כל-פנים אסור לומר לאינו יהודי לתקן הכלי שיר (יג) ואפלו משום בבור חתן וכלה: **ג** (יג) זוג המקשקש לשעות. רוצה לומר, מורה השעות [שקורין זינגער⁽⁴⁾] שעשוי להשמיע קול להודיע השעות⁽⁵⁾:

שער הצדק

לכתחלה והקדע בבב"ד כדי להשמיע קול, וזה לובש הבגד, נצשה כאלו מכין לזה, ולא ניתא לה להג"א בפרוץ הפגן-אברהם שם דרך בקטנים ארי, דהוא דחק גזיל, ומה שהביא ראיה מסוף דברי השלטי-גבורים לאו ראיה היא, דהוכחה השלטי-גבורים היא רק דהוה עשוי לשמח התינוק ולהשמיקו, ומילא גזיל אסור לשאת אותו, והאמת דהגזית אלפסי בשם רי"ז והגזית כימוני בשם ר"ט פליגי אהר"י בסב"א זו. והטור בסימן זה שלא הצמיח רק תחלת דברי הר"מ לענין טפוח שיש בה אכן בחללה דמותר להשימה על השלסן ולא העתיק סוף דבריו לענין ענבל, משמע דסב"א לה דווקא לענין טפוח מותר אף דמילא נשמע קול משום דאין מכין לקלא כלל, מה שאין כן בענבל והקדע בבגד מתחלת רק לענין זה שהוא נשמע קולו בחליכתו והוא לובשו, נצשה כאלו מכין לזה: (ס) וגם הפגן-אברהם גופא בסימן שה סעיף-קטן ה פתב דאפשר דהוה עם ענבל בכלי שיר הוא, ואס"פ סתמא דאין פליגי כלל בכוננו, ומה דתקן הכא לענין פרכת, אפשר דהוה רק משום צורך טפוח הראשון דהוה מלמא דמצוה, או אולי דמור בו מרמזם, וצריך עיון בכוננו: (ט) מגן-אברהם בטעם הרמ"א, אבל לדידה לא סבירא לה פן, דכן משמע מרמזה דלשונה בסעיף-קטן ד וסעיף-קטן ה, ומכל קיום אין לי ראיה מברחת, דאפשר דבסעיף-קטן ה קאי רק אשאר דבר-מצוה: (י) אליה רבה: (יא) שם: (יג) מגן-אברהם: (יג) פן משמע משהימת לשונו, וגם

תרומה: 1 שעושים.

הלכות שבת סימן שלח

ביאורים ומוספים

איסור אפילו בשמחת חתן וכלה, ולא יאמר לנכרי לבוא לנגן בשבת אפילו מערב שבת, וקל וחומר שאין לומר לו בשבת לתקן כלי שיר, ואין לשנות את המנהג.

וכן כתב הבן איש חי (שנה א' פ' שופטים אות יח) שכבר התבטל לגמרי המנהג שהיו נכרים מנגנים לפני החתן בצאתו מבית הכנסת בשחרית אל ביתו, ולא יזכר ולא יפקד עוד.

[משנ"ב ס"ק יג]

רוצה לומר, מורה השפעות [שקורין וייגע"ר] שששוי להשמיץ קול להודיע השפעות⁽¹⁴⁾.

⁽¹⁴⁾ ואף שיען המשמיע ממנינות בכל שעה, כתב בשו"ת שואל ומשיב (ח"ו סי' נג) שמוחר לעורכו מערב שבת כדי שיפעל בשבת.

[משנ"ב ס"ק יז]

רוצה לומר, בשאר שמחה של מצוה, כגון בסעודת מילה או בשמחת תורה, אסור אפילו לומר לאיגוד יהודי לנגן⁽¹²⁾.

⁽¹²⁾ ולרקוד ולמחוא כף לכבוד התורה בשמחת תורה, כתב לקמן (סי' שלט ס"ק ח וסי' תרסט ס"ק ה) ושעה"צ שם (ס"ק ה) שמוחר.

ולחבעיר אבק שריפה כדי להשמיע קול לשמחה, כתב לקמן (סי' תרסט שם) שאסור.

[משנ"ב ס"ק יא]

רוצה לומר, האמירה לנגן בשאר שמחה של מצוה. ובלבוש משמיע דאסור כי אם בשמחת חתן וכלה⁽¹³⁾.

⁽¹³⁾ ובזמנינו, כתב הערוך השלחן (סי' ש) שבכל המדינות נוהגים בזה

המשך מעמוד קודם

שבתוכה, יעבור על איסור השמעת קול בשבת.

[ביה"ל ד"ה הואיל והכל]

דבכל המינין להשמיץ קול אסור, לאו קשום דהוא שבת גמר אלא קשום דמחצית קעבדא דחל⁽¹¹⁾.

⁽¹¹⁾ וקטן שהולך עם בגד המשמיע קול מזוגים התלויים בו, וניכר שהקול מניע מבגדו, דעת הגרש"ז אדערבך (שו"ת מנחת שלמה ח"ב סי' לה אות ה) שאין צריך לפקוק את הזוגים, כיון שמבואר בביה"ל שהשמעת קול שאינו לשיר אינה אסורה אלא משום שנראה הדבר כעובדא דחול, וכשניכר הדבר שהקול מגיע מהבגד אין בזה גם משום עובדא דחול, ואף שבגדולים ראוי להחמיר שלא ישמיעו קול גם באופן זה, מ"מ אין לאסור זאת לקטנים. והחסיף, שלכן צריך לומר שמה שכתב המג"א (סי' שא ס"ק לה) לאיסור בבגדי קטן, מדובר באופן שאין הקול ניכר שמגיע מבגדי הקטן.

⁽⁸⁾ ואותם פעמונים קטנים המצויים בזמנינו בכתרי ספר תורה, כתב בשו"ת שבט הלוי (ח"א סי' סא) שלכל הדעות אין בהם משום איסור השמעת קול בשבת, משום שכמעט אין שומעים את קולם, ואינם נעים אלא לנוי בלבד, ולא נחלקו הפוסקים אלא בפעמונים גדולים קצת שקולם נשמע.

⁽⁹⁾ ודעת הגרש"ז אדערבך (שש"כ פכ"ח הע' צד), שבזמנינו אין שמים את הפעמונים אלא לכבוד הספר תורה, ולא כדי שישמעו העם ויקומו, ונשאר בצ"ע אם נחשב הדבר צורך מוצח.

[שעה"צ ס"ק ז]

דאסר ללבוש בגד שיש לו ענבל המשמיץ קול⁽¹⁰⁾.

⁽¹⁰⁾ ולגבי בהמה שיש לה זוג בצווארה, שכתב השו"ע לעיל (סי' שה סי"א) שצריך לפקוק אותו קודם שיצא לטייל עמה בחצר, כתב המשגיב שם (סי' מב) שאם לא יסתום את העינבל

